

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО
ПРОСТОРУ ПРИБЕРЕЖНИХ ТЕРИТОРІЙ МАЛИХ РІЧОК
В МЕЖАХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ**

Розглядається проблема організації рекреаційного простору прибережних територій малих річок в межах населених пунктів. Виявлено проблеми відновлення, збереження та розвитку функціонально-планувальних, суспільно-культурних, природно-екологічних функцій прибережних територій на прикладі р. Либідь у м. Київ.

Ключові слова: рекреаційний простір, малі річки, прибережні території, ландшафт.

Постановка проблеми. Відпочинок та оздоровлення людей у природному середовищі в межах міста є зараз одним з найбільш важливих соціальних завдань. Сучасна індустріалізація згубно впливає на спосіб життя людини. Агресивне, одноманітне, забруднене і шумове оточення великого міста є фактором дискомфорту, причиною погіршення стану здоров'я населення. Вирішенню цієї проблеми сприяють засоби вирішення організації, відновлення та збереження рекреаційних просторів малих річок. В зв'язку з цим взаємозв'язок населення з природною набуває важливого значення.

Аналіз особливостей рекреаційного простору прибережних територій річок сприятиме не лише реалізації комплексного розвитку ландшафтно-рекреаційних територій міста, а й розвитку прибережних територій, збереженню культурної та природної спадщини, а також формуванню комфортного середовища для відпочинку населення. Об'єктом аналізу є рекреаційний простір прибережних територій малих річок та особливості проблеми реновації цих територій.

---

⁵ ©Авдєєва Н.Ю., Ковлева В.В.

Мета статті. Метою статті є виявлення особливостей організації рекреаційного простору прибережних територій малих річок в межах населених пунктів та висвітлення проблем відновлення, збереження та розвитку функціонально-планувальних, суспільно-культурних, природно-екологічних функцій прибережних територій на прикладі р. Либідь у м. Київ.

Основна частина. Задачі дослідження особливостей організації рекреаційного потенціалу території, виявлення і резервування нових територій для відпочинку потребують негайного вирішення. В зв'язку з цим необхідно використовувати комплексний підхід до вирішення організації рекреаційного простору прибережних територій малих річок, що враховує вплив чинників, до яких можна віднести: фізіологічний, соціологічний, культурологічний, екологічний, психологічний, ергономічний, комбінаторний, енергетичний, зооботанічний. В процесі організації рекреаційного простору необхідно дотримуватися протипожежних, санітарно-гігієнічних, конструктивних, технологічних вимог, спрямованих на створення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля, збереження і охорону навколишнього природного середовища, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення тощо.

Необхідно передбачити складові частини організованого рекреаційного простору:

- екологічну складову;
- складову планувальної організації та функціонального зонування;
- складову інженерно-транспортного забезпечення та підготовки території;
- складову фінансового забезпечення та правових інструментів реалізації стратегічної ініціативи тощо.

Варіанти вирішення проблеми організації рекреаційного простору базуються на врахуванні: історичної цінності обраної території; її місцезнаходження; обліку природних можливостей;

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2 (16) 2016

поєднання пластичних рішень архітектурних форм з геопластикою оточуючого середовища; збереження існуючих цінних зелених насаджень; природно-кліматичних умов при формуванні житлового середовища; орієнтації відповідно сторін світу та напрямків сонячних променів; концентрації зон активного відпочинку, залишаючи більше місця для тихого відпочинку в поєднанні з природним середовищем; благоустрою прибережних територій.

Благоустрій прибережних територій враховує: використання природних, технологічних, функціональних, експлуатаційних, композиційних, художніх, образних засобів з використанням синтезу мистецтв. До елементів благоустрою прибережних територій можна віднести:

- покриття доріг, проїздів, алей, тротуарів, пішохідних зон і доріжок;
- зелені насадження загального та обмеженого користування; засоби та обладнання зовнішнього освітлення;
- комплекси та об'єкти монументального мистецтва;
- обладнання (елементи) дитячих, спортивних та інших майданчиків, розміщених на територіях загального користування та інших об'єктах благоустрою;
- малі архітектурні форми тощо.

До головних задач створення рекреаційного простору, які ставляться при розробці проектних рішень, можна віднести, насамперед, комфорт середовища, а також: розвиток містобудівного і суспільно-культурного значення території, розвиток обслуговування території, розвиток природно-ландшафтних комплексів, а також розвиток інфраструктури обслуговування населення.

Рекреаційний простір прибережних територій занедбаних річок необхідно повернути до оригінальної концепції «місто у парку» та впровадити відсутні функції.

Організація рекреаційного простору прибережних територій

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2 (16) 2016

р. Либідь у м. Київ стане першим кроком в напрямку озеленення та благоустрою міста. Це один з найяскравіших прикладів занедбаних рекреаційних просторів прибережних зон малих річок (рис.1.).

рис.1. Річка Либідь в кінці XIX ст. та сьогодні

Либідь є найбільшою правобережною притокою Дніпра, що народжується і протікає Києвом (рис.2). Вона є рекреаційним простором міста і життєво важливою історичною цінністю. Проте вона знаходиться у досить занедбаному стані: вода неочищена і замулена, прилеглі території засмічені, берегові території неорганізовані, прилягаюча забудова – хаотична і на грані розрухи. Не зважаючи на це, р. Либідь – одна з старовинних осей центру міста.

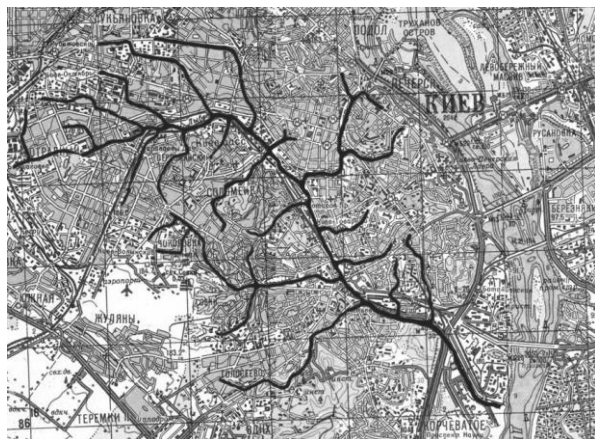

рис.2. Карта р. Либідь та її приток.

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2 (16) 2016

Успішна реновація таких рекреаційних просторів прибережних територій повинна базуватись на використанні різноманітних методів і заходів, а також об'єднувати в собі усі необхідні функції для активного та пасивного відпочинку, розвитку та спілкування населення.

З метою раціонального використання рекреаційних просторів р. Либідь, належного утримання та їх охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля можна застосовувати комплекс робіт розчищення, озеленення та благоустрою цих територій, а також організаційно-правових та екологічних заходів з покращення мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше.

Для вирішення проблеми організації прибережних територій р. Либідь також можна запропонувати метод концентрованих зусиль для даної території міста. Це дозволить локалізувати цінність даної міської території, приділити їй максимум уваги, провести ефективні роботи та забезпечити контроль виконання. Метод посприяє в подальшому виявляти найбільш цінні галузі розвитку та найбільш доцільні функціональні зони в даній рекреаційній території і розвивати його за його власним сценарієм.

Зміна сприйняття городянами свого міста має приклади по всьому світові – перетворення занедбаних прибережних територій малої річки Пака у місті Велено (Словенія) на комфортне організоване місце для відпочинку населення (рис.3).

рис. 3. Реновація річки Пака у місті Велено (Словенія).

Висновки. Сьогодні вирішення питань організації рекреаційного простору, створення найкращих умов для відпочинку населення, неможливе без гармонійних відносин з оточуючим середовищем. Урахування особливостей створення, відновлення, та збереження прибережних територій малих річок в межах населених пунктів дозволяє зробити висновки щодо впровадження відповідних заходів, що забезпечують утворення повноцінного рекреаційного простору. Архітектурно-планувальна організація рекреаційних просторів прибережних територій малих річок в межах населених пунктів передбачає:

- оцінку можливих впливів на екологічний стан рекреаційного простору з боку різних зовнішніх чинників;
- виокремлення території будівництва, де найбільш виявляється природна захищеність;
- підвищення цінності рекреаційного простору за допомогою поліпшення функціональних, архітектурно-планувальних, мікрокліматичних й естетичних параметрів ландшафту;
- впровадження різноманітних матеріалів та конструкцій для зниження негативного впливу зовнішнього середовища на здоров'я людей;
- організацію форми та функціональності рекреаційного простору прибережних територій, що сприяє встановленню природного балансу ландшафту з прилеглою забудовою;
- використання інженерно-технічних засобів життєзабезпечення (водопостачання, каналізація, очищення та зволоження повітря);
- використання озеленення, як основного чинника підвищення екологічного стану рекреаційного простору (живе огороження, як шумозахисний екран).

Наукова та проектна робота по організації рекреаційного простору прибережних територій малих річок в межах населених пунктів сприяє створенню нової культури по відношенню до природи. Вирішення такої задачі примушує вивчити набутий

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2 (16) 2016

досвід, ознайомитися та запропонувати новітні досягнення з науки, техніки, сучасних технологій відносно цієї тематики.

Список використаних джерел:

1. Жирнов А.Д. Ландшафтна архітектура: навч. посібник / А.Д. Жирнов. – К.: ДАККІМ, 2002. – 122 с.
2. Вергунов А.П. Ландшафтное проектирование./ А. Вергунов, М. Денисов. – М.: Высшая школа, 1991. – 237 с.
3. Алексеенко А.М. Поиск способов архитектурного благоустройства и ландшафтного дизайна студенческих экопоселений / А. Алексеенко, В. Северин// Збірник статей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Матеріально-художня культура: проблеми теорії та практики / ХДАДМ. – Харків, 2010. – С.53-57.

Аннотация

Рассматривается проблема организации рекреационного пространства прибрежных территорий малых рек в пределах населенных пунктов. Выявлены проблемы восстановления, сохранения и развития функционально-планировочных, общественно-культурных, природно-климатических функций прибрежных территорий на примере р. Лыбидь в г. Киеве.

Ключевые слова: рекреационное пространство, малые реки, прибрежные территории, ландшафт.

Annotation

The problem of recreational spaces coastal areas of small rivers within settlements. The problems of recovery, conservation and development of functional and ecological functions of coastal areas on the example of the river Lybid in Kyiv.

Keywords: recreational space, small rivers, coastal areas, landscape.

Стаття надійшла до редакції у березні 2016р.